

Chemotherapie bij hond en kat

- De KNMvD staat in bepaalde gevallen en onder bepaalde voorwaarden positief tegenover het gebruik van cytostatica bij hond en kat.
- De belangrijkste voorwaarden zijn:
 - o Er is geen alternatief die de gezondheid en het welzijn van het dier in vergelijkbare mate kan verbeteren.
 - o Er ontstaat door het gebruik van cytostatica bij dieren geen gevaar voor de volksgezondheid.
 - o Er is overleg met de eigenaar over de toekomstige kwaliteit van leven van het dier en het waarborgen van welzijn ten opzichte van de ingeschatte bijwerkingen.
 - o Tenslotte worden cytostatica op de juiste manier gebruikt en opgeslagen zodat er geen risico's ontstaan voor volksgezondheid, diergezondheid en milieu.

Aanleiding

Een aantal dierenklinieken in Nederland schrijft cytostatica voor bij de behandeling van gezelschapsdieren. Dierenartsen kunnen cytostatica voorschrijven bij honden en katten met bepaalde vormen van kanker, zoals chemotherapie bij maligne lymfoom of lymfeklierkanker bij de hond. Verder worden cytostatica ingezet bij de behandeling van ernstige immuunziekten, zoals levensbedreigende bloedarmoede en gewrichtsontstekingen. Cytostatica verstoren de celgroei en beïnvloeden daarmee de aanmaak van zowel kankercellen als gezonde lichaamscellen. Bij de behandeling zoekt de dierenarts naar een optimale balans tussen de gewenste en ongewenste werking van deze medicijnen.

Er zijn geen cytostatica geregistreerd voor veterinair gebruik. Als er een diergeneeskundige noodzaak is en er geen toegelaten diergeneesmiddel voor deze aandoening beschikbaar is, mag een dierenarts gebruik maken van een humaan medicijn (cascaderegeling). Er is veel wetenschappelijke literatuur over het gebruik en de effectiviteit van deze medicijnen bij honden en katten. Ondanks de grote hoeveelheid wetenschappelijk onderzoek, is het gebruik van cytostatica niet zonder risico's. Onjuist gebruik van deze middelen kan grote negatieve effecten hebben voor de gezondheid en welzijn van dier en eigenaar en voor het milieu.

KNMvD standpunt

De KNMvD vindt het gebruik van deze medicijnen alleen gerechtvaardigd als zowel de gezondheid en het welzijn van het dier hierbij gebaat is en de dierenarts en de diereigenaar voldoende maatregelen treffen om de volksgezondheid te waarborgen en milieuschade te voorkomen. De KNMvD staat positief tegenover het gebruik van cytostatica in bepaalde gevallen, onder voorwaarde dat:

- Er een wetenschappelijk bewezen toegevoegde waarde is van het gebruik van cytostatica bij de gediagnosticeerde ziekte.
- Er geen alternatieven zijn die de diergezondheid in vergelijkbare mate kunnen verbeteren.
- De dierenarts in overleg met de eigenaar inschat dat de toekomstige kwaliteit van leven opweegt tegen de mogelijke negatieve effecten van de behandeling.
- Het dierenwelzijn is gewaarborgd. Dat wil zeggen dat de dierenarts zorgt dat de kans op ernstige bijwerkingen zo klein mogelijk is en accuraat ingrijpt als het dierenwelzijn in gevaar komt.
- De volksgezondheid niet in gevaar wordt gebracht:
 - o De dierenkliniek voldoende is ingericht op het gebruik van deze medicijnen
 - o Het personeel van de dierenkliniek voldoende is geschoold
 - o Het personeel zelf mag aangeven of het wel of niet met deze medicijnen wil werken
 - o De diereigenaar voldoende is voorgelicht
- Er maatregelen worden genomen om de milieubelasting te minimaliseren

Overwegingen

Diergezondheid

Het belangrijkste doel van de behandeling met cytostatica bij honden en katten met kanker is het verminderen, wegnemen of voorkomen van klachten die met de kanker gerelateerd kunnen zijn, met behoud van een acceptabele levenskwaliteit.

Over het algemeen is volledige genezing niet haalbaar, alhoewel er uitzonderingen kunnen zijn, zoals soms bij katten met lymfomen (afhankelijk van de vorm geneest tot 40% van de katten) en bij de seksueel overdraagbare venerische tumor bij de hond (tot 95% geneest).

Bij de behandeling van ernstige immuunziekten kunnen cytostatica worden voorgeschreven indien steroïden (zoals prednison) onvoldoende werken of te veel bijwerkingen hebben. Bij deze ziekten werken de cytostatica door onderdrukking van cellen van het afweersysteem.

Dierenwelzijn

Doordat cytostatica naast de groei van zieke cellen ook (de groei van) gezonde cellen beïnvloeden, heeft het naast de gezondheid ook invloed op het welzijn van de dieren. Bijwerkingen van de behandeling met cytostatica kunnen kortdurend (misselijkheid, overgeven, diarree, een verminderde weerstand), langdurig (haaruitval, vermoeidheid) of blijvend zijn (beschadiging van hart, nieren, longen, blaas, zaadballen en eierstokken). Sommige cytostatica kunnen tumoren veroorzaken. Veel middelen zijn schadelijk voor ongeboren pups en kittens. In het ergste geval kunnen dieren ten gevolge van bijwerkingen overlijden.

De dierenarts moet de inzet van chemotherapie zorgvuldig afwegen. In die afweging telt de kwaliteit van leven voor dieren zwaarder dan levensduur. Hierbij speelt mee dat dieren waarschijnlijk niet de cognitieve eigenschappen bezitten om actueel lijden af te wegen tegen een toekomstig welzijn. Dit betekent dat wanneer het zicht op voorspoedig herstel en een goede lange termijn prognose onzeker is de dierenarts terughoudend dient te zijn met het inzetten van chemotherapie. In de afweging dient de dierenarts in de eerste plaats te handelen in het belang van het dier en daarbij de eigenaar te voorzien van alle informatie die nodig is voor een juiste beslissing. Het is moeilijk om precies aan te geven wat een acceptabele kwaliteit van leven is voor een bepaald dier. De beste inschatting van een acceptabele kwaliteit van leven krijg je door de ervaring van de eigenaar, die zijn dier het best kent, te combineren met de expertise van de dierenarts.

Indien tijdens de behandeling met cytostatica bijwerkingen optreden die het welzijn van de hond of kat ernstig benadelen (dit ter beoordeling van de cliënt en behandelend dierenarts), zal de dierenarts het behandelprotocol bijstellen of de behandeling staken. De behandelprotocollen zijn zo gemaakt dat dit in de meeste gevallen niet nodig is. In de praktijk komen ernstige bijwerkingen weinig voor.

Volksgezondheid

Cytostatica worden geïnjecteerd of in tabletvorm gegeven. Na toediening scheidt een dier de medicijnen nog 3 tot 8 dagen uit via urine, ontlasting, speeksel, talg, oorsmeer en eventueel braaksel. Omdat het dier zichzelf wast met zijn tong, kunnen op de vacht ook medicijnresten aangetroffen kunnen worden. Deze stoffen zijn potentieel schadelijk voor omstanders. Zowel de toedieners (dierenarts en paraveterinair) als de eigenaren zullen maatregelen moeten treffen om besmetting met deze medicijnen tot een minimum te beperken. Veel middelen zijn schadelijk voor het ongeboren kind. Omdat kinderen en zwangere vrouwen extra gevoelig zijn voor cytostatica, wordt elk contact met een behandeld dier voor deze groepen afgeraden.

In het document "Preventing occupational and environmental exposure to cytotoxic drugs in veterinary medicine" van het European College of Veterinary Internal Medicine of Companion Animals (ECVIM-CA) is te lezen aan welke eisen een dierenartspraktijk moet voldoen om te werken met cytostatica. De in dit document genoemde maatregelen hebben betrekking op de inrichting van de praktijk, scholing van de medewerkers en de voorlichting aan de cliënt.

Voedselveiligheid en milieu

Er is geen risico voor de voedselveiligheid, mits het behandelde dier niet (direct of indirect) in contact komt met dieren die gebruikt worden voor de voedselproductie.

Ontlasting en urine van behandelde dieren moet via het restafval verwijderd worden. Door het geringe aantal patiënten dat gedurende een beperkte periode cytostatica krijgen, is de milieubelasting over het geheel genomen verwaarloosbaar.

Literatuur

1. Rutteman, G.R. ; Teske, E. ; Rutgers, L.J.E. Chemotherapie bij dieren: ethisch of onethisch. Tijdschrift voor Diergeneeskunde, 122, 77-78, 1997.
2. C.H.P. Pellicaan and E. Teske. Risico's van gebruik van cytostatica in de dierenartsenpraktijk. Tijdschrift voor Diergeneeskunde, 124, 210-215, 1999.
3. C. Pellicaan, E. Teske, H. Vaarkamp, T. Willemse. Gebruik carcinogene diergeneesmiddelen in de dierenartsenpraktijk, een onacceptabel risico voor de mens? Tijdschrift voor Diergeneeskunde, 127, 734- 735, 2002.
4. S. Mesu and E. Teske. Palliatie vaak uitgangspunt als een dier kanker heeft. Pharmaceutisch Weekblad, 150, 23, 2015, 26-27.